సంధ్యలో విరిసిన చెంగల్వ

మల్లమ్మ ఇంకా పనికి రాలేదు.

అప్పటికే ఉదయం 11 గం॥లు దాటింది. వీధుల్లో నల్లా చుట్టూ చేరి నీటి కోసం పేర్చి ఉన్న ఖాళీ బిందెలు, మోరీ చుట్టూ గుట్టగా ఉన్న ఖాళీ అంట్ల గిన్నెలు, పక్కనే బకెట్టు నిండా ఇంటెడిమంది స్నానం చేసి వదిలిన తడిబట్టలు..!

– వాటిని చూస్తుంటే లలితాదేవి గుండె వేగం హెచ్చింది.

ఈ గిన్నెలన్నీ ఎప్పుడు తోముకోవాలి?

ఎప్పుడు ఈ బట్టలన్నీ ఉతకాలి..?

ఎప్పుడు వంట చేసుకోవాలి..?

ఒంటిగంటకల్లా అందరూ ఆవురావురంటూ ఇంటిముఖం పడతారు. వడ్డించిన కంచాలు టేబులు మీద కనపడకపోతే నానా హంగామా చేస్తారు. ఎలాగో ఏమిటో? ఈ పరిస్థితి ఏ గృహిణికీ ఎదురవ్వకూడదు.

... ఆవిడ మనస్సు మనస్సులో లేదు. ఏమాత్రం గేటు చప్పుడయినా అటే తొంగి చూస్తోంది. అది గాలికని తెలియగానే ఆమె ముఖంలో రంగు మారుతోంది.

'అయినా... చెప్పకుండా ఒక్క పూటా మానదు. ఏం జరిగిందో, ఏమిటో?!

ఒకవేళ తాగొచ్చి మొగుడు కొడితే కోపమొచ్చి పుట్టింటికేమయినా పోయిందేమో?!

ఒకవేళ పిల్లాడికి ఏ జ్వరమయినా వచ్చిందేమో?!

అలా అయినా, ఏ మందులు కొనటానికో పైసలు కోసం వస్తూనే ఉంటుంది. ఏం జరిగిందో ఏమో?'... అని లలితాదేవి పరిపరి విధాల ఆలోచిస్తోంది.

అంతలో- వీధిగేటు తీసిన చప్పుడు అయింది. ఆవిడ అదృష్టాన్ని పరీక్షించుకుంటూ వేగంగా అటు అడుగులు వేసింది.

మల్లమ్మ తీసిన గేటు పెట్టి లోపలికి వస్తోంది.

'అమ్మయ్యా...' అనుకుంటూ లలితాదేవి గుండెల మీద చేతులేసుకొని సోఫాలో వాలింది.

చంకన కుర్రాడిని ఎత్తుకొని మల్లమ్మ లోపలికి వచ్చింది.

లలితాదేవి నిదానంగా ఆమె ముఖంలోకి చూసి ఉంటే... కళకళలాడే మల్లమ్మ ముఖం నిండా మబ్బులా ఆవరించిన దీనత్వం కనబడేది.

లలితాదేవికి మనస్సులో అంతవరకూ ఉన్న ఆందోళన పోయి, కోపం చోటుచేసుకొంది. మల్లమ్మ దగ్గరకు రాగానే ఆ కోపం- కొట్టిన సోడాబుడ్డిలోంచి సోడా పొంగినట్లు పైకి పొంగింది.

"ఆలస్యంగా రావద్దని నీకెన్నిసార్లు చెప్పినా బుద్ధి లేదే? గుమ్మం ముందు ముగ్గు లేదు! అంట్లగిన్నెలు చూడు... ఎలా పడి ఉన్నాయో? ఆ బట్టలు ఎలా నానిపోతున్నాయో చూడు! నీకు జీతం తగ్గిస్తేగాని బుద్ధిరాదే!" ఆవిడ అరుపులకి మల్లమ్మ చంకలోని మూడేళ్ల కుర్రాడు భయంతో తల్లిని పట్టుకొని ఏడుపు ప్రారంభించాడు.

ఆవిడ మాటలకి అర్థం తెలియకపోయినా తల్లిని తిడుతోందని మాత్రం అర్థం చేసుకున్నాడు!

చేత్తో వాడి వీపు నిమిరి ఆప్యాయంగా వాడి తల భుజం మీద వాల్చుకొంది.

వాడు ఏడుపు మాని మధ్యమధ్యలో తలెత్తి ఆవిడవైపు చూస్తున్నాడు.

మల్లమ్మ నోరు మెదపలేదు.

ఆమె కళ్లలోంచి నీళ్లు బొటబొటా రాలి బుగ్గల మీంచి వక్షస్థలం మీద పడి చీరకొంగు తడిసింది.

చంకలో కుర్రాడిని నేలకు దించింది.

కప్పుకొన్న చిరుగుల పమిటకొంగుని భుజాల మీంచి కప్పుకొని కళ్ళు తుడుచుకొంది.

పాదాలు నేల్లో కూరుకుపోయినట్లు నిలబడింది.

లలితాదేవి సమాధానం చెప్పని మల్లమ్మను తలెత్తి చూసింది. ఉబ్బిన కళ్ళనుంచి నీళ్లు ఉబికివస్తున్నాయి. నుదుటిమీద కమిలిన దెబ్బలు.

"అలా ఉన్నావేం... మల్లమ్మా? ఏమయింది? ముఖం మీద ఆ దెబ్బలేమిటే?" ఆదుర్దాగా అడిగింది.

సోఫాలోంచి లేచి మల్లమ్మకి దగ్గరగా వచ్చి చూసింది.

మల్లమ్మ కంఠం దుఃఖంతో పూడుకుపోయి మాట పైకి రాలేదు.

మల్లమ్మ పాతచీర కొంగు నిండా రక్తపుమరకలు, వీపు నిండా దెబ్బలే!... చిరిగిన జాకెట్టులోంచి దీనంగా దర్శనమిచ్చాయి.

లలితాదేవి కళ్ళు తడి అయ్యాయి. ఆమె మనస్సు విలవిల్లాడింది.

మల్లమ్మ మెల్లిగా గొంతు సవరించుకుంది వచ్చే దుఃఖం దిగమింగింది.

రాత్రి మొగుడు తాగొచ్చి చావగొట్టిన విషయం వివరించింది.

అప్పుడప్పుడు పోచయ్య తాగొచ్చి కొడుతూనే ఉంటాడు. కాని, ఇంతగా మరెప్పుడూ కొట్టలేదు.

"నిన్ను కొట్టటానికి వాడికి చేతులు ఎలావచ్చాయే? గొడ్డును బాదినట్లు బాదేదు కదే?! నీకెప్పుడూ చెబుతూనే ఉన్నా వాడిని పొమ్మనవే! నువ్వూ, నీ కొడుకూ బతకలేరా? నాలుగిళ్లు చేసుకొని హాయిగా బతకొచ్చు గదే!" ఆవిడ గొంతు జీరపోయింది.

"బతకొచ్చునమ్మా, కాని ఆదు మొండోడు... పోదు గదమ్మా! మీరే ఈడికి బుద్ధి చెప్పాలమ్మా! నా పాణాలు మీరే కాపాడాలి!"

మల్లమ్మ కదుపులో బలవంతంగా దాగివున్న దుఃఖమంతా కట్టలు తెంచుకొని పైకి వచ్చింది.

'నాగరికత ఎంత పెరిగినా, దేశాలు ఎంత అభివృద్ధి సాధించాయనుకుంటున్నా ఈ 'ఆడవారి బతుకులు' మాత్రం మారడంలేదు. ఏం బతుకులో.., ఏమిటో!'

లలితాదేవి మనస్సులో అనుకున్న మాటలు పైకే వినబడ్డాయి.

"ముందు లేచి కూర్చో! ఏడిస్తే ఏం లాభం!" లలితాదేవి రెండు చేతులతో మల్లమ్మను లేపి కూర్చోబెట్టింది.

"ఆడు తాగితే మనిషి కాదమ్మా! ఆడిని మీరే మందలించాలమా!" మల్లమ్మ వెక్కివెక్కి మళ్లీ ఏడ్చింది. చంటివాడు కూడా ఆమె ఏడుపుతో శృతి కలిపాడు.

"ముందు ఏడుపు మాని వాణ్ణి దగ్గరకు తీసుకో! ఈ పోచయ్య సంగతి నే చూస్తా! వీడి తాగుడు మండిపోను? వీళ్లకి ఈ తాగుడు జబ్బేమిటి? పైగా... ఆడవాళ్ళని కొట్టే ఈ పోయే కాలమేమిటి?"

ఈ ప్రభుత్వాలు కూడా అంతే! తాగుడు నిషేధమన్నారు– అది మూణ్ణాళ్ల ముచ్చటే అయింది. మళ్లీ మరో ఇన్ని దుకాణాలు తెరిచాయి– "రండిరా! రండి! తాగండిరా! మీ ఆడవారిని మరింత కొట్టండిరా!" అన్నట్టుంది.

"ఆడవాళ్ళని మేమే ఉద్ధరించేస్తాం!" అంటూ చాటింపులలొకటి!

ఏం ఉద్ధరించటమో? ఏమిటో? తాగుడు నిషేధం ఒక్కటి చాలు... ఆడవాళ్ళ ఉద్ధరింపుకి!

అది లేకుంటే మిగతావి వాళ్ళు చేసేదేమిటి?"

... లలితాదేవి ఏం చెయ్యలేక. ప్రభుత్వాన్ని దుయ్యబట్టింది.

"ఇదిగో... మల్లమ్మా! తాగేవాళ్ళని నమ్మకూడదు. వదలేసి పొమ్మనక ఇంకా సంప్రదింపులేమిటి? అప్పుడు కాని జ్ఞానోదయం కాదు వీళ్ళకి!"

"అలా అనకమ్మా... ఈరోజుల్లో తాగనిదెవరమ్మా? పెద్దింటోళ్ళు బాండి, ఇస్కీలు ఎ.సి.ల్లో కూర్చొని తాగుతారమ్మా! ఈళ్ళు ఇలా రోడ్ల మీదే తాగి ఇంటిదాని మీద పడతారమ్మా! ఎలాగైనా మీరే ఆడికి బయం చెప్పాలమ్మా!" మల్లమ్మ తిరిగి బతిమాలింది.

"అన్ని చావుదెబ్బలు తిన్నా నీకు బుద్ధి రాలేదే? ఇంకా వాణ్ణి వెనకేసుకొస్తున్నావు? ఈవేళ ఇక్కడే ఉండిపో! వాడికి బుద్ధి నే చెబుతా!"

"అలా అనకమ్మా! ఆడు తాక్కపోతే మంచోడేనమ్మా! ఆడికి తాగొద్దని చెప్పుమ్మా!"

పోచయ్య మీద మల్లమ్మకున్న ప్రేమకు లలితాదేవి ఆశ్చర్యపోయింది.

'నిజమే... వీళ్ళు తాగొచ్చి ఒళ్ళు బద్దలు కొడతారు. కాని, అంతస్తు గలవాడు గుండెలే బద్దలు చేస్తారు!'... లలితాదేవి మనస్సు మూల్గింది.

ఎందుకో... కళ్ళు చెమర్చాయి. అంతరంగాన్ని బయటపెట్టినట్లు మల్లమ్మ చూడకూడదని కళ్ళు తుడుచుకుంది.

మల్లమ్మ గిన్నెలు తోమడానికి సన్నద్ధురాలయింది.

"ఇలా ఉంటే ఆ గిన్నెలేమి తోముతావే? ఈ పూటకి అవసరమైనవి నే తోముకుంటాలే!" అంతవరకు గిన్నెలు తోముకోవడం మహామహా భారమనిపించిన లలితాదేవికి ఇప్పుడెందుకో ఆ పని తేలికనిపించింది.

"ఇవన్నీ మాకు మామూలేనమ్మా! మీరేం తోముకుంటారు?" మల్లమ్మ మోరీవైపు అడుగులేసింది.

మూడేళ్ళ పిల్లాడు ఆమె వెంటే కదిలాడు.

"ఇదిగో మల్లమ్మా! కాస్త మంట తగ్గుతుంది. ఈ ఆయింట్‌మెంట్ రాసుకో!" అంటూ ఆయింటుమెంటు తీసి అందించింది.

"వేడివేడి కాఫీ తాగితే కాస్త సెవనుగా ఉంటుంది. కాఫీ కలిపి పట్టుకొస్తానుండు"

లలితాదేవి లోపలకు వెళ్లి కప్పునిండా కాఫీ పట్టుకొచ్చింది.

మల్లమ్మ శోకదేవతలా గిన్నెల ముందు కూలబడింది. చంటాడు ఆయింటుమెంటు మూత తీసి తల్లి దెబ్బల మీద మందు రాస్తున్నాడు.

'కష్టాలే మనుషుల్ని తీర్చి దిద్దుతాయంటారు. ఇదేనేమో!' తల్లికి మందు రాస్తున్నాడు, తల్లితోపాటు గిన్నెలు కడుగుతాడు, ఇల్లు తుడుస్తాడు!

లలితాదేవి వాడినే చూస్తూ నిలబడింది. మల్లమ్మ తాగడానికి కాఫీ కప్పు అందుకుంది.

అంతలో పోచయ్య- "మల్లీ! మల్లీ!" అనుకుంటూ లోపలకి వచ్చాడు.

"అమ్మా... ఆడిని గట్టిగా అడుగమ్మా! అడుగమ్మా!" మల్లమ్మ కాఫీ కప్పు పక్కన పెట్టి లలితాదేవిని తొందరపెట్టింది.

పోచయ్య ఏం జరగనట్లుగానే మల్లమ్మ వైపు అడుగులేశాడు.

"ఏం పోచయ్యా! నువ్వు అసలు మనిషివేనా! ఆమెనట్టా కొట్టటానికి చేతులెలా వచ్చాయిరా? నాలుగిళ్లు చేసుకొని, నిన్నూ, నీ సంసారాన్ని పోషించేది ఆమేకదా! ఆమె పెట్టిన కూడుతిని ఆమెనే కొడతావా? తగలని చోట తగిలితే, ప్రాణం పోతే ఏం చేసేవాడివి? పైగా... మొగుడు చావగొట్టాడని పోలీసు కంప్లైంటు ఇస్తే ఈపాటికి కటకటాల్లో ఉండేవాడివి? ఇప్పటికైనా బుద్ధి తెచ్చుకో?"

"తప్పైపోయిందమ్మా! మల్లంటే నాకు పాణం అమ్మా! నేను తాగాలని తాగలేదమ్మా!

అందరూ బలవంతంగా నాచేత తాగించారమ్మా! ఆమె ఎదిరిత్తె తెలీని కోపంలో కొట్టినా! తప్పైపోయిందమ్మా!" అంటూ బలిమాలాడు.

మల్లమ్మ ముఖంలో సంతోష రేఖ సన్నగా తొంగిచూసింది.

లలితాదేవికి అతని మాటల్లో నిజం ఉందని పించింది. అవి నోటిలోనుంచి వచ్చిన అబద్ధపు మాటల్లా లేవు. పశ్చాత్తాపంతో కడుపు చించుకు వచ్చిన మాటల్లా అనిపించాయి. తల్లిదండ్రులులేని మల్లమ్మను అన్నీ తానై నెత్తిన పెట్టుకొని చూసుకుంటున్నాడు. దేనికీ వేధించినట్టు మల్లమ్మ ఎపుడూ చెప్పలేదు. మొదటి కాన్పు కూడా అతనే పోసుకున్నాడు.

'తాగితే మనిషికాడు. మల్లమ్మ నిజమే చెప్పింది' అనుకుంది మనస్సులో.

"ఏం పోచయ్యా! చావగొట్టి, 'తప్పు చేశాను. క్షమించ' మంటే సరిపోతుందా! ఏ కాలో, చెయ్యో విరిగితే ఏం చేసేవాడివీ? ఇకనైనా ఆ తాగుడు మానేసి బుద్ధిగా ఉండు!" మరోసారి మందలించింది లలితాదేవి.

"మరెప్పుడూ తాగనమ్మా, బుద్ధిగానే ఉంటానమ్మా! పిల్లగాడి మీద ఒట్టమ్మా!" పిల్లాడి నెత్తిన చెయ్యిపెట్టాడు.

"ఇదిగో... మధ్యలో ఆ చంటాడి మీద ఒట్టెందుకు? తాగుడు మాను. అంతేచాలు! ఇదిగో... మరో కప్పు కాఫీ కలిపిస్తా!" ఆవిడ తిరిగి లోపలకి వెళ్లబోయి ఆగి, "ఆ కాఫీ ఈపాటికి చల్లారి పోయిందేమో, వెచ్చబెట్టి ఇవ్వనా?" తిరిగి అడిగింది లలితాదేవి.

"చల్లారినా ఫరవాలేదమ్మా! ఇద్దరికీ ఈ కప్పు చాలమ్మా!" పోచయ్య కాఫీ కప్పు అందుకున్నాడు.

మల్లమ్మను మరో చేత్తో లేవదీసాడు.

ఇద్దరూ పక్కగా వెళ్లి కూర్చున్నారు. వారి వెంటే పిల్లాడు నడిచాడు.

మొగుడు బతిమాలగానే అందుకోసమే ఎదురుచూస్తున్న మల్లమ్మ అతని మీద వాలింది.

ఆమె ముఖం 'సంధ్యలో విరిసిన చెంగల్వ'లా విచ్చుకొంది.

ఇద్దరూ చెరో సగం కాఫీ తాగారు.

లలితాదేవి వారిని గమనిస్తూనే ఉంది. వీరు కష్టాలు కూడా ఇలాగే పంచుకుంటారు. ఉన్ననాడు లేనినాడు వారి జీవితాలు ఒకలాగా సాగుతున్నాయి... అనుకుంది.

మల్లమ్మ కాస్త కుదుట పడినట్లు ఆమె ముఖమే చెబుతోంది.

ఆమె గిన్నెలు తోమింది, అతను కడిగి పక్కన పెట్టాడు. చంటాడు ఒక్కొక్కటి తీసి తెచ్చి లోపలపెట్టాడు.

అతను బట్టలుతికాడు, ఆమె ఆరవేసింది. ఆతను వాకిలి ఊడ్చాడు, ఆమె నీళ్లు చల్లి ముగ్గువేసింది.

ఇద్దరూ ఒకర్నొకరు కొంటెచూపులతో పలకరించుకుంటూనే ఉన్నారు. ముసిముసి నవ్వులతో మురిసిపోతూనే ఉన్నారు.

లలితాదేవి వారిని వింతగా చూసింది.

ఇప్పటివరకు ఇద్దరూ పోట్లాడుకున్నారు. అతను చావగొట్టాడు, ఆమె దుమ్మెత్తిపోసింది. అంతలోనే ఏమీ జరగనట్టు ఇద్దరూ పసిపిల్లల్లా కలిసిపోయారు.

ఎంత నిష్కల్మషమైన ప్రేమ వారిది. అది వారికి వరమేమొ?

అంతలో... ఆమె ఆలోచనలు ఆమె చుట్టూ తిరిగాయి.

ఏం జరిగినా తాను సర్దుకుపోవాలనుకుంటుంది. కాని, భర్తకు కోపంతోపాటు పంతం కూడా ఎక్కువ. ఓ పట్టాన ఆ కోపం తగ్గదు. ఎంత బతిమాలినా వినడు, అరుస్తూనే ఉంటాడు. శత్రువుల మీద కోపం చూపినట్టు కట్టుకున్న భార్య మీద కక్ష కట్టి సాధిస్తాడు.

నాగరికత పెరిగిన కొద్దీ మనుష్యుల మధ్య పంతాలు- పట్టింపులు ఎక్కువవుతున్నాయేమొ? పెళ్ళయిన కొత్తలో తన భర్త ఇలాగే ఉండేవాడు. తను ఎక్కడ ఉంటే అక్కడే ఉండేవాడు. వంట చేస్తుంటే గరిట పట్టుకొని కలిపేవాడు, కూరలు తరుగుతుంటే కత్తి పట్టుకొని కూరలు తరిగేవాడు. కూడా ఇల్లు సర్దేవాడు.

అందుకే అపుడు తన ముఖంలో మబ్బు తునకలే లేవు.

'ఆడుతూ, పాడుతూ పనిచేస్తుంటే అలుపూ-సొలుపు ఎందుకు?' అని ఒక మహాకవి చెప్పినట్లుగా తనకు అపుడు అలుపే తెలీదు. కాని, ఇప్పుడు అందరూ ఉన్నా ఒంటరితనం! ఒకే ఇంట్లో ఉన్న శరీరాలు వేరుగా తిరిగినట్లే మనసులు కూడా వేరుగానే తిరుగుతున్నాయి. ఆ ముసిముసి నవ్వులు ఎప్పుడో ఎగిరిపోయాయి. జీవితం అందుకే భారంగా అనిపిస్తోందేమొ?

ఆవిడ కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. కళ్ళు ఒత్తుకొంది. అనవసరంగా ఎక్కువ ఆలోచిస్తూ ఉన్నానేమో! తిరిగి సర్దుకొని ఊరట చేకూర్చుకొంది. పని పూర్తిచేసుకొని వచ్చిన మల్లమ్మ- "వెళుతున్నానమ్మా!" అంది.

"అన్నం, కూర ఉన్నాయి... పట్టుకెళ్లు!" లోపలకు వెళ్లి అన్నం, కూర పట్టుకొచ్చి అక్కడ పెట్టింది.

"రాతిరి కాదనుండి ఒక ముద్ద తినలేదమ్మా! నేనే అడుగుదామనుకున్నానమ్మా! నీ కడుపు చల్లగా నువ్వే యిచ్చినావమ్మా! చంటాడికి రెండు ముద్దలు తినిపిత్తా. కాసిని నీళ్లియ్యమ్మా!" మల్లమ్మ అలా అనగానే ఆవిడ మంచినీళ్ల చెంబు అక్కడ పెట్టింది.

"రాత్రి నుంచి తిండే లేదా? ఎలా ఉండగలిగారే? ఆ చంటాడు ఎలా ఉన్నాడే?" ఆవిడ ఆశ్చర్యంగా అడిగింది.

"మా కలవాటేనమ్మా! ఆకలెప్పుడు మా పక్కలోనే ఉంటాదమ్మా!" అన్నం గిన్నె తీసుకొంది మల్లమ్మ. నీళ్ల చెంబు అందుకున్నాడు పోచయ్య. చంటివాడి చేయి పట్టుకొని పారిజాతం చెట్టు కింద కూర్చున్నారు. అన్నంగిన్నె లోనె కలపబోయింది. అదిచూసి చంటాడు చప్పరించాడు. పోచయ్య చూపులు గిన్నెలోని అన్నం చుట్టూ తిరుగుతున్నాయి.

అంతలో... "ఒదినె!" అనుకుంటూ పోచయ్య తమ్ముడు చంద్రయ్య అక్కడ ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

"మీరు ఇంటికాడ లేకపోతే ఈడ ఉంటారనొచ్చినా!" అన్నాడు.

చాలారోజుల్నుంచి ఆ ఇంట్లో పనిచెయ్యడం వల్ల ఆ ఇల్లు అందరికీ తెలుసు!

"ఏందిరా ఇప్పుడొచ్చావు? అందరు బాగున్నారా? ఏంది పని?"

"తెల్లారకుండానే బస్సుకి బయలుదేరినా! మీ మరదలికి పొద్దులు. చేతిలో పైసా లేదు. రెండు దినాల నుంచి కూడే లేదు" తలవంచుకొనే అన్నకు సమాధానం ఇచ్చాడు చంద్రయ్య. అతని మాటలు నీరసంగా ఉన్నాయి.

మల్లమ్మ అతని వైపు జాలిగా చూసింది.

"అలా ఎల్లి చేతులు, ముఖం కడుక్కో!" నీళ్లచెంబు అందించింది.

చంద్రయ్య మారుమాటాడకుండా ముఖం, చేతులు కడుక్కొచ్చాడు. ఆకలి కడుపులో నకనకలాడుతోంది. అబ్దుల్‌గంజిలో బస్సు దిగి బోల్డంత దూరం నడిచివచ్చాడు. ఆకలిగా ఉందని పైకి చెప్పలేకపోయాడు. దారిలో కొనుక్కొని తినటానికి జేబులో పైసాలేదు. బస్సు టిక్కెట్టుకే బొటాబొటీగా సరిపోయింది.

"ఇదిగో... రెండు ముద్దలు తిను. కాస్త కడుపు చల్లగా ఉంటుంది!" అన్నం గిన్నె అతను కూర్చున్న చోటికి తోసింది.

"చంటోడికి రెండు ముద్దలు తినుపించు ఒదినె!" అన్నాడు.

గిన్నెలోంచి తీసి మల్లమ్మ రెండు ముద్దలు కొడుక్కి తినిపించింది. రెండు గుక్కల నీళ్లు తాగిపించింది. బెలూనులో సగం గాలి కొడితే పొంగినట్లు వాడి పొట్ట సగం నిండి నిగనిగలాడింది. చంద్రయ్య తినడం మాని గిన్నెలోనె చెయ్యి కడుక్కున్నాడు.

చెంబులో అడుగున మిగిలిన నీళ్లు ఇద్దరూ చెరో గుక్కెడు తాగారు.

గిన్నె, చెంబు కడిగి పట్టుకొచ్చి వారగా పెట్టిన మల్లమ్మ "ఇగ పెడుతున్నానమ్మా!" అని చెప్పి చంటాడిని చంకన వేసుకొని మగనితో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ కదిలింది.

లలితాదేవి ఆమెను మరింత ఆశ్చర్యంగా చూసింది. మల్లమ్మ ముఖంలో, మాటల్లో ఆనందం తొంగిచూస్తోంది.

'దానం- ధర్మం, పుణ్యం- పాపం, స్వర్గం- నరకం... వేటికోసమూ తాపత్రయపడని బతుకులు వీరివి. తాను ఆకలితో ఉన్నా, ఆకలితో ఉన్న మరోవ్యక్తికి ఇంత అన్నం పెట్టింది' లలితాదేవి గుండె తడయింది.

కల్లా కపటం లేని నిజమైన బతుకులు వారివి. భర్త చేతిలో చావుదెబ్బలు తిన్నా అంతలోనే సర్దుకొని సంతోషంగా ఇద్దరూ కలిసిపోయారు.

'సంధ్యలో విరిసిన చెంగల్వ... ఈ మల్లమ్మ' అనుకొంది లలితాదేవి.